

Funktionsrättspodden

Säsong 6, avsnitt 7

Marie Lundin Karphammar

Gabrielle: Hej och hjärtligt välkomna till Funktionsrättspodden, en podcast från Funktionsrätt Stockholms län med mig Gabrielle Göthberg von Troil.

Ida: Och med mig Ida Hansson.

Gabrielle: Innan vi kör i gång vill jag tipsa om att den här podden finns att läsa i textformat för den som vill. Texten hittar ni på vår hemsida www.funktionsrattstockholmslan.se. Vad innebär barnkonventionen när det gäller sjukvård, kollektivtrafik eller kulturutbud för unga? Hur ser vi till att barns perspektiv tas tillvara i regionala beslut och verksamheter? För att reda ut det här har vi bjudit in en expert på området, Marie Lundin Karphammar.

Gabrielle (forts.): Marie är jurist med lång erfarenhet av barnrättsarbete och arbetar på Sveriges kommuner och regioner, SKR, där hon är en nyckelperson i att stödja regionerna i deras ansvar att leva upp till barnkonventionen. Hon föreläser, utbildar och ger rådgivning kring hur regionerna kan integrera barns rättigheter i allt från hälso- och sjukvård till kollektivtrafik, kultur och regional planering. Marie har varit med och tagit fram praktiska verktyg och vägledningar som hjälper regionala aktörer att göra barnrättsarbetet konkret och meningsfullt, bortom policydokument och in i det vardagliga arbetet. När man nämner ordet barnrätt så är Marie Lundin Karphammar en person som man förknippar med det och en av Sveriges främsta experter på området. Därför är vi väldigt glada att säga varmt välkommen till oss Marie!

Marie: Tack ska ni ha. Jättefint att få vara här.

Ida: Tack för att du kom. Nu har Gabrielle presenterat dig ganska detaljerat, men du får jättegärna berätta lite mer i dina egna ord för lyssnarna, vem du är och vad du jobbar med.

Marie: Jag jobbar som sagt på Sveriges kommuner och regioner och mitt uppdrag är där att stödja kommuner och regioner att implementera barnkonventionen. Det är mycket handledning och mycket utbildningar. Vi har faktiskt utbildat mer än 3 300 barnrättsstrateger nu som finns över hela landet, som då har fått en fyra dagars utbildning under ett halvår där man omsätter också teorin i

praktik, man får hemuppgifter att implementera. Så det är fantastiskt att få träffa så många människor som verkligen vill förändra för barnen.

Ida: Ja, spännande och viktigt arbete verkligen. Men hur kom du in på att jobba med barnrätt till att börja med?

Marie: Jag är ju jurist och jag gjorde min tingsmeritering och jobbade faktiskt i radio som familjerättsexpert. Men sedan sa mitt hjärta att nej, jag vill jobba med barn. Så jag jobbade som socialsekreterare med barn och unga som var utsatta. Där gick jag också med i Rädda Barnen och fick utbildning. Sedan förstod jag att barnkonventionen är ett jätteviktigt verktyg för att synliggöra barns rättigheter. Så att man får förståelse för sin egen lagstiftning. För vi tappar många gånger barnrättsperspektivet om vi inte använder barnkonventionen. Så på den vägen är det. Sedan har jag jobbat i många olika roller, jag har varit skolkurator, jobbat med UNICEF och Rädda Barnen. Jag har jobbat övergripande i en kommun och även varit chef inom utbildningsförvaltning. Under de sex senaste åren har jag jobbat på SKR.

Ida: Så du har jobbat ganska länge med barnrättsfrågor helt enkelt. Har du märkt någon förändring över den tiden? Vad har utvecklingen varit?

Marie: Tidigare, innan barnkonventionen blev lag, som den blev då första januari 2020, så var barnkonventionen ett folkrättsligt dokument kan man säga, ett folkrättsligt avtal. Även om vi skulle följa barnkonventionen så är det inte alla som har förstått det. Det var inte lika givet att jobba med barnkonventionen som det är nu, för nu har den blivit lag. Och nu, alltså just att man pratar om barnrättsperspektivet, det är mer vedertaget nu än tidigare.

Ida: Var det med att den blev lag som det blev vedertaget?

Marie: Ja, man har också i propositionerna till exempel i den nya socialtjänstlagen och nu också i förslag till LVU och så. Då använder man just begreppet också barnrättsperspektiv, vi ska ha ett barnrättsperspektiv när vi tillämpar till exempel socialtjänstlagen. Det här finns också naturligtvis i propositionen till barnkonventionen att vi ska ha ett barnrättsperspektiv.

Gabrielle: Nej, men att barnkonventionen blev svensk lag första januari 2020 är det nog inte så många som har missat och det är vi glada för att den blev lag. Det är ett rättighetsdokument, unikt i sitt slag, precis som i kvinnokonventionen och funktionsrättskonventionen så stärker, säkerställer och skyddar den rättigheten för en specifik

samhällsgrupp och det är då barnen. Men redan 2010 antogs en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Som ett led i att närma sig också principerna i barnkonventionen. Nu när vi har dig här Marie, det är nog inte så många som vet att det kanske finns lite olika principer i barnkonventionen. Vad är principerna? Varför finns de? Berätta.

Marie: Barnrättskommittén, FN:s barnrättskommitté, de har skrivit så kallat allmänna kommentarer. Där beskriver de att vi har fyra grundprinciper som är centrala i barnkonventionen. Rättspraxis som nu har utvecklats visar att det är artikel tre som är i fokus. De andra artiklarna två, sex och tolv som jag kan berätta om, de är de fyra grundprinciperna som är viktiga. Men artikel tre, det kan man säga det är syftet med barnkonventionen nu, det är att vi ska göra bedömningar av barnets bästa. Så i alla frågor, alla åtgärder som rör barn, och det gäller både direkt och indirekt, då ska vi göra en bedömning av barnets bästa. Vad skulle vara det bästa? Vi ska identifiera vad som är barnets bästa. Men sedan så kan det finnas andra intressen också. Men då måste man göra en så kallad intresseavvägning. Är det så att barnets bästa inte blir beslutet då ska man motivera varför.

Gabrielle: Jag tänker bara hoppa in lite där för att folk som inte är lika insatta i barnkonventionen som du vad det står i artikel tre, kan du bara säga lite kort hur det är formulerat?

Marie: Ja, då står det just att vid alla åtgärder som rör barn, då ska vi bedöma barnens bästa. Barnets bästa ska komma i första hand. Så det är det som avses då att vi måste visa vad som är barnets bästa. Men sedan kan andra intressen faktiskt få företräde. Men då ska vi motivera det här och gärna också ge kompenserande åtgärder. Vi säger så här att vi beslutar om att nu ska vi bygga en stor väg utanför en förskola. Då bör man besluta om kompensatoriska åtgärder. Då bygger vi en bro eller en tunnel till barnen. Just att man gör det bästa man kan, det bästa som är möjligt.

Marie (forts.): När man då ska göra den här bedömningen av barnens bästa, då ska man titta på de andra grundprinciperna som är två, sex och tolv. Artikel två handlar om att alla barn är lika mycket värda. Inga barn får diskrimineras. Då handlar det mer om diskrimineringsgrunderna som till exempel funktionsnedsättning, utan det handlar också om andra saker som kan göra att barn inte får sina rättigheter. Till exempel socioekonomisk bakgrund eller utländsk bakgrund eller segregation eller vad som helst, som kan göra att det riskerar att inte barn får eller barnet får sina rättigheter i just den frågan som man ska titta på.

Marie (forts.): När man gör en bedömning av barnens bästa, som också kallas för barnkonsekvensanalys, då måste man identifiera vad det finns för risker att barnet eller grupper av barn riskerar att inte få sina rättigheter. Det måste man visa i en bedömning av barnens bästa.

Marie (forts.): Artikel sex handlar om att barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barn har alltså rätt att utvecklas så långt det är möjligt. Jobbar man då till exempel inom regionen eller inom kultur eller hälso- och sjukvård och så vidare, då måste man titta på vad behöver barnet just i den här frågan för att barnet ska utvecklas så långt det är möjligt. Här kan andra artiklar också bli viktiga att få med, som till exempel artikel 23 att barn med funktionsnedsättning har rätt att få ett bra liv. Men sedan kan det också vara artikel 28, att man har rätt till skola till exempel, eller andra artiklar som behöver säkerställas för att barnen ska utvecklas så långt det är möjligt.

Marie (forts.): Sedan har vi den sista grundprincipen. Den handlar om att barn ska få uttrycka sin åsikt. Vi ska också beakta barns åsikt. Men det är inte så att barn, barnet eller barnen bestämmer. Utan det är faktiskt de vuxna som bestämmer som huvudregel. Men vi ska beakta barnets åsikter och vi ska förklara också för barnet om det är så att barnet inte får sin vilja tillgodosedd. Men sedan är inte det riktigt heller sant utan det finns också att barnet har självbestämmande i vissa frågor. Inom hälso- och sjukvård så är det så att barnet har självbestämmande när det gäller mer lättare insatser. Men när det blir svårare vårdinsatser till exempel, då behöver kanske föräldern vara med. Så det finns lite olika rättspraxis utifrån olika frågeställningar som har utvecklats.

Ida: Men att man i alla fall ska lyssna på barnet och ta hänsyn till vad barnet själv vill.

Marie: Ja, det är jätteviktigt. Då ska vi vuxna kunna erbjuda barnet en trygg miljö. Vi ska ge barnet information så att den har förutsättningar att förstå frågan. Vi måste lära oss metoder om hur vi ska samtala med barnet. Sedan är det jätteviktigt med det här med återkopplingen. Den brukar jag verkligen trycka på. Jag pratar om känsla av sammanhang som vi vet är så viktigt för att barn ska må bra. Så att vi måste berätta för barnet hur det har gått, så att den förstår att den är viktig och kompetent, att vi verkligen har lyssnat på barnet.

Ida: För att barnet ska våga fortsätta dela sin åsikt så måste man se att det har gett något resultat förra gången man gjorde det.

Marie: Och förklara varför om man inte har fått sin vilja igenom. Det är jätteviktigt.

Gabrielle: Jag tänker att när vi nu pratar om det här så pratar vi om barnkonventionen som gäller alla barn. Du pratar om barnet. När gör man avvägningar för den individuella bedömningen, alltså barnet i sig, men allting kanske inte går att göra en individuell bedömning på, alltså jag tänker skolan till exempel. När tänker man grupprättigheter och när tänker man individuell rättighet? Det kan vara en ganska svår skiljelinje.

Marie: Det beror på vad frågan är. Är det så att vi ska till exempel göra organisationsförändringar i en skola, då berör det många barn. Men är det en annan fråga, kanske hur barnet ska få sina särskilda behov tillgodosedda, då behöver man göra en bedömning i just det enskilda fallet. Det är första frågan när man gör en bedömning av barnets bästa, vilket eller vilka barn berör frågan så att man identifierar det med en gång. Sedan kan man gå in i grundprinciperna och förhålla sig till dem.

Gabrielle: Jätteintressant. Jag tänker vi ska backa bandet återigen till 2010. Den här strategin som antogs, kan du berätta om den?

Marie: Ja, det är en så kallad vägledande proposition. Och med den avses att den just ska vara vägledande för offentliga aktörer som regioner och kommuner hur de ska implementera barnkonventionen. Det är nio principer eller mål kan man säga. På SKR använder vi den här strategin som ett styrdokument, som det är naturligtvis, men det är så att de här barnrättsstrategerna de ska implementera barnkonventionen i sin verksamhet var de nu befinner sig.

Marie (forts.): Det kan vara att de jobbar på en förskola eller inom en avdelning inom hälso- och sjukvård eller om att man jobbar övergripande i en region eller kommun. Då tittar man på de här principerna och målen och tittar på det här jobbar vi med nu, så här ser det ut, så här skyddar vi nu barn, så här gör vi barn delaktiga, så här får barn kunskap och så vidare. Sedan så gör man en handlingsplan och tittar på hur kan vi nu förflytta oss så att vi blir ännu bättre på de här principerna eller målen. Det är ett jättebra dokument att stödja sig på när man ska göra en handlingsplan hur man ska implementera barnkonventionen där man befinner sig.

Marie (forts.): Sedan är det så att statskontoret har fått ett regeringsuppdrag nu. De ska titta på bland annat den här strategin och undersöka om man behöver göra en ny strategi, för den börjar bli lite gammal nu. De kommer att komma med sitt förslag i mars 2026. Jag tycker den här strategin är bra. Men eftersom barnkonventionen är lag nu så ska det inte stå bör utan ska, vi ska göra detta. Så att det är nog bra att vi fräschar upp den.

Gabrielle: Jag tänker att inför det här avsnittet så har jag och Ida ögnat igenom strategin lite grann. Den är väldigt lättförståelig för att ändå vara ett så pass tungt juridiskt dokument. Jag tänker att vi kan länka till avsnittet om man skulle vilja läsa mer och bli intresserad. Så 2010 hade vi strategin och Sverige sägs eller jag har uppfattningen att vi har varit ett föregångsland just för barns rättigheter och det skyddet som har funnits, även om inte barnkonventionen har varit lag fram till nu 2020.

Marie: Jag tänker Gabrielle, vi var ju först i världen med anti-aga-lagen 1979. Då tyckte tillräckligt många i Sverige att vi inte skulle aga våra barn. Det får vi fortfarande komplimanger från FN:s barnrättskommitté att vi var först.

Gabrielle: I annan lagstiftning nämns också principen om barnets bästa som du var inne på långt innan vi fick barnkonventionen som lag. Den principen har ju liksom funnits med också. Min fråga till dig är nu, varför behövde man gå vidare med en lagstiftning, att göra barnkonventionen till lag just när man hade ett ganska säkerställt juridiskt skydd för barn och dessutom den här strategin?

Marie: Tyvärr hjälper det inte alltid med lagstiftning. Det var det som flera utredningar, framför allt den så kallade barnrättighetsutredningen som då undersökte bland annat om hur vi uppfyller barnkonventionen och barnens rättigheter utifrån annan lagstiftning. Den här utredningen kom fram till att vi brister i att göra bedömningar av barnens bästa. Vi brister i att göra barn delaktiga. Så den här utredningen föreslog att vi skulle få barnkonventionen som lag, så att det blev mer att man kan använda barnkonventionen i beslut och i mål och ärenden. Det var därför som vi fick ett förslag, en proposition om att barnkonventionen skulle bli lag och den röstades igenom enhälligt. Så att vi fick en lag då från första januari 2020.

Ida: När den diskussionen kom i gång, om att göra barnkonventionen till lag, så fanns det en viss rädsla eller en viss kritik mot att göra den till lag. Framför allt en oro att barnets rättigheter skulle få en svagare ställning i Sverige med den här internationella konventionen eller rättsdokumentet jämfört med en tidigare ganska detaljerad svensk lagstiftning. Vill du berätta mer om de farhågorna som fanns?

Marie: Nu kommer vi in på juridik och försöka göra det här förståeligt. Jag ska försöka berätta. Det är ju så att de här artiklarna är inte utformade som våra lagar. Många artiklar är så kallade målsättningsartiklar. Då funderade man på hur ska det här bli tillämpligt. Då var man bekymrad för det. Men så har det inte blivit.

Marie (forts.): Men sedan har rättspraxis, det vill säga de högsta domstolarna som visar hur vi ska använda barnkonventionen i så kallade prejudicerande domar. De har visat i domar att än så länge är det bara just barnets bästa, alltså att vi ska göra bedömningar av barnets bästa. Det är den som gäller direkt. Den är utformad på det sättet att barn har rätt att kräva att jag ska få mitt bästa utrett och bedömt och beaktat.

Marie (forts.): Då är det så att andra artiklar som finns med, de ska ses i ljuset av den här principen. Då innebär det när man gör en bedömning av barnets bästa, då tittar man på vilka andra artiklar är aktuella. Det vill säga många är målsättningsartiklar. Till exempel artikel 23, barns rätt till ett värdigt och ett bra liv, när man är funktionsnedsatt. Då ska man visa hur man på bästa sätt uppfyller de artiklarna som man tar med i bedömningen av barnets bästa. Sedan är det så att artikel 41 i barnkonventionen säger att är det så att annan lagstiftning än barnkonventionen eller annan rättspraxis ger barnet en mer långtgående rätt än barnkonventionen, då gäller den. För jag kommer ihåg när barnkonventionen blev lag, då kom det vissa nyhetsartiklar att det här har försämrats för barn. Men så är det inte. Utan är det så att finns det annan lagstiftning och rättspraxis som ger barnet en större rättighet, då gäller de. Och det finns ju också i annan lagstiftning som till exempel i föräldrabalken, socialtjänstlagen och LVU att barnets bästa ska vara avgörande.

Marie (forts.): Men i patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen till exempel, där är det också så att intresseavvägningen är möjlig. Det vill säga barnets bästa är inte avgörande, men barnets bästa ska väga tungt. Så att nu de sista åren så har vi ju inte läst just de här artiklarna nu att man lyfter att barnkonventionen har försämrats, för det har den inte, alltså barnkonventionen lyfter barns rättigheter. Syftet är att synliggöra barnets rättigheter, både när det finns transformerat i en annan lagstiftning och när det inte finns transformerat.

Gabrielle: Jag tänker också att när man får en sådan här konvention som lag så sätter det också i gång ett helt maskineri av att dels såklart vi ska säkerställa det, men det är så mycket nytt som har kommit till för att lyfta barnets rätt på ytan och det görs otroliga satsningar nu. Men som vi har pratat med många av våra andra gäster när vi pratat om funktionsrättskonventionen, arbetet tar ju tid. Men det är intressant att se att det verkligen har hänt väldigt mycket på kort tid när vi dessutom har haft en pandemi och lågkonjunktur och allting annat är ganska mörkt runt omkring. Vi ser fram emot fortsatt utveckling.

Ida: Ja, precis. Vad är din övergripande bedömning av barnrättsarbetet sedan lagen kom till?

Marie: Jo, men det är som Gabrielle säger att det har hänt mycket. Men sedan är det så att även om lagstiftningen är på plats så gäller det också att vi ska använda den i praktiken. Vi har ju jättehemska fall som just Lilla Hjärtat och Tintin till exempel, där vi inte har lyckats i praktiken. Så det är jätteviktigt att vi har kunskap om vad det innebär att ge barnen det bästa, ge dem delaktighet och verkligen ta deras situation på allvar. Så att här är vi inte framme än. Det krävs mycket kunskap och också just det här att man förstår barnkonventionens barnsyn. Att vi ska se barn som kompetenta självständiga så långt det är möjligt naturligtvis. Samtidigt ska vi skydda dem. Så det gäller att hitta en balansgång mellan de här två olika värdena.

Ida: Finns det någonting du skulle vilja peka ut som det allra bästa eller den mest positiva effekten av att det blev lagstiftning av barnkonventionen?

Marie: Ja, vi har ju lyft vår medvetenhet. Vi har fått ett tydligare verktyg med barnkonventionen som lag just det här att synliggöra barns rättigheter. Jag tror det är ju vedertaget nu begreppet barnrättsperspektiv. Så att vi har en annan grund att stå på. Men naturligtvis finns det många utmaningar att möta. Här blir det ju så att andra intressen kan ju få företräde. Då är det viktigt att vi kompenserar barnen. Om vi till exempel nu bestämmer att vi ska sätta barn i fängelse när de är 13 år. Eller att just det här bidragstaket som är föreslaget att det går igenom. Då måste vi kompensera de här barnen. Hur ska vi nu se till så barnet får sina rättigheter? Till exempel i fängelse, rätt till skola, rätt att utvecklas så långt det är möjligt och så vidare. Så att barnen har möjlighet till ett liv efter sin fängelsevistelse. Så vi måste tänka kompenserande åtgärder, eftersom det finns så många andra intressen nu som florerar i samhället.

Gabrielle: På Funktionsrätt Stockholms län så jobbar vi nu med temaår barn och unga med funktionsnedsättning och det är därför vi har bjudit in dig såklart. Artikel 23 precis som du har nämnt i barnkonventionen nämner specifikt barn med funktionsnedsättning och i podden har vi pratat väldigt mycket om funktionsrättskonventionen. Men hur skulle man kunna använda barnkonventionen för att trygga och säkerställa och förverkliga just barn med funktionsnedsättnings rättigheter? För ibland kan det kännas som att man tänker antingen funktionsrättskonvention eller barnkonventionen. Men finns det, kan du ge något tips där till våra medlemsorganisationer eller andra som lyssnar?

Marie: Ja, visst. Alltså jag tänker att barnkonventionen är ju lag. Då är det ju så i alla frågor som rör barn eller barnet så ska man göra en bedömning av barnets bästa. Där tar man också in i själva

bedömningen, vad finns det för andra lagar eller konventioner eller föreskrifter som vi ska ta hänsyn till när man gör en bedömning av barnens bästa och då är funktionsrättskonventionen aktuell. Så det är klart, den ska vi också följa. Så de ska ju in i bedömningen. När man då ska bedöma barnets bästa, då ska man ta hänsyn till barnets behov. För barnet som är funktionsnedsatt har också en rätt att få alla sina rättigheter tillgodosedda. Så då får man titta på i den specifika frågan vilka andra artiklar är aktuella för barnet att få i bedömningen av barnets bästa.

Ida: Jag tänker det är viktigt att tänka på att alla artiklarna i barnkonventionen gäller för barn med funktionsnedsättning, inte bara artikel 23.

Marie: Bra, precis så är det. Barnkonventionen ska ses som en helhet. Sedan kan man lyfta ut artikel två och 23 som en grund men sedan så finns det andra artiklar också som blir aktuella. För barn med funktionsnedsättning har rätt till alla rättigheter som du säger. Man bara sätter ljuset extra på de funktionsnedsatta barnen i artikel 23 så att vi inte glömmer bort dem.

Ida: Det är vi väldigt positiva till generellt när vi pratar med politiker, att man lyfter fram det särskilt för att det riskerar att glömmas bort annars om man inte nämner det vid namn. Men vi har varit inne lite grann på det här med barnkonsekvensanalys, tror jag du kallar det.

Marie: Man kan säga barnkonsekvensanalys. Alltså enligt artikel tre i lagstiftning kallar man det för barnets bästa, principen om barnets bästa. Men sedan har det blivit vedertaget att man också använder uttrycket barnkonsekvensanalys. Eftersom när man gör en bedömning av barnets bästa så ska man visa på konsekvenserna för barnet. Det är en speciell fråga, det är därför det ordet har bildats.

Ida: Man genomför ju det i många verksamheter. Skulle du kunna berätta om hur man tänker, alltså hur gör man när man lägger upp arbetet för en barnrättskonsekvensanalys? Vad innebär det?

Marie: Det beror lite på om det handlar om en fråga som berör många barn. Om vi säger vi kanske ska göra en organisationsförändring inom en avdelning på ett sjukhus eller om det är på individnivå. Men i båda fallen så måste man tydliggöra vad är egentligen frågan här? Hur berör det barnet eller barnen? Sedan får man då titta på vilka rättigheter har barnet eller barnen i fråga. Vilka behov har de? Då behöver man ju utreda detta och ta in relevant information. Alltså vad behöver jag samla in för information som utredare för att kunna se vad som är barnets bästa? Alltså vi måste identifiera att det här skulle vara barnets bästa. Så då får man utreda detta.

Marie (forts.): Man ska inte utreda det mer än man behöver, men man ska utreda det så mycket som behövs för att kunna göra en bedömning av vad som är barnets bästa. Sedan behöver man då beakta vad tycker barnet. Är det så att barnet inte får sin vilja igenom eller sina synpunkter att det inte har tagits hänsyn till, så bör man då verkligen skriva det i sin bedömning varför och återkoppla det här till barnet. Man kan också behöva lyssna in vårdnadshavarna. För ibland är det så att barnet inte har förmåga att uttrycka sin åsikt eller inte vill kanske. Då kan man lyssna in företrädare för barn i stället. Företrädare kan vara föräldrar eller andra vuxna som känner barnet väl. Man behöver då få fram från föräldern vad är barnets perspektiv och då är det viktigt att föräldern förstår att det är inte vad föräldern tycker är det bästa för barnet utan vad tänker Olle eller Stina? Så att vi verkligen lyssnar in barnet eller barnen här.

Marie (forts.): Sedan behöver man undersöka, finns det andra intressen? Det kan vara resurser, det kan vara personal, det kan vara utrymme, lokaler och så vidare och sedan göra den här intresseavvägningen. Vad är nu möjligt? Då får man göra det som är det mest bästa för barnen. Men sedan kan det vara så att andra intressen får väga tyngre. Vi säger så här att nu sätter vi ett barn i fängelse. Därför att lagstiftaren tycker att allmänpreventionen är viktigast och att andra ska känna sig trygga. Rättvisa pratar man om också då. Då är det ju så, hur ska vi nu kompensera barnet när inte barnets bästa blir utslagsgivande? Om vi nu antar att det är så att det inte blir barnets bästa. Så att de här kompenserande åtgärderna, de trycker jag jättemycket på att man gör det i bedömningen. För barnkonventionens hela syfte är att vi ska göra det bästa vi kan för barn.

Ida: Utifrån omständigheterna såklart. Jag hade också en fråga hur mycket funktionsrättsperspektiv finns det med i din erfarenhet i de här barnkonsekvensanalyserna? Till exempel det exemplet du hade i början med att bygga en bilväg bredvid en förskola. Då tänker man att de här barnen behöver ta sig över vägen på ett säkert sätt. Är det etablerat arbetssätt att man tänker funktionsrätt? Ska vi ha trappor till en bro över den här vägen eller bygger man en tunnel? Hur ofta finns det med?

Marie: Jag hoppas att det alltid finns med. Vi har även andra lagar på olika sätt där vi ska också ta hänsyn till våra funktionsnedsatta barn. Men jag lär ju alltid ut att vi ska titta på diskrimineringsgrunderna och då är funktionsrätten en sådan punkt. Sedan om det här görs i praktiken det kan jag ju inte lova. Men jag tror på den här övergripande nationella nivån, när vi lär ut barnkonventionen då finns ju det som givet, absolut.

Gabrielle: Verkligen. Du är en person med många strängar på din lyra och har en otrolig kunskapsbank och vi är så glada som sagt för att vi har fått sno några minuter av den och kunna dela med oss till andra. Men du har skrivit en bok tillsammans med Ewa Kristensson. Den heter Implementering av barnkonventionen med hjärta och hjärna. Vill du berätta mer om den?

Marie: Ja, den här boken är egentligen grunden till den här barnrättsstrategsutbildningen. Det är många som köper den här boken när man också ska genomgå utbildningen. Men den handlar dels om vad barnkonventionen innebär, dels vad den kan innebära i praktiken. Där delar jag och Ewa Kristensson, som var min förvaltningschef i Simrishamn, vi delar våra erfarenheter om hur man kan jobba med barnkonsekvensanalyser. Alltifrån resursfördelning av skolpeng till elevhälsans arbete. Vi hade väldigt mycket fokus på utsatta barn, alltså att det måste vara likvärdigt. Vi jobbade mycket med likvärdigheten. Det här blev, tyckte vi, ett fantastiskt arbete och det blev också mycket förändringar.

Marie (forts.): Sedan arbetade Ewa som förvaltningschef i Halmstad kommun och där stöttade jag henne från SKR att göra barnkonsekvensanalyser. Vi håller på att revidera den här boken nu och då kommer de erfarenheterna också finnas med. Sedan har jag också tagit fram en modell hur man kan göra en barnkonsekvensanalys i omställningen till en ny socialtjänstlag där hela kommunen är med. Så den kommer jag också berätta om. Jag har haft pilotkommuner, bland annat Arvika, som jag kommer att beskriva deras arbete. Men här finns också stöd om man vill själv utbilda på en grundnivå. Hur man kan göra en handlingsplan. Hur man kan göra en barnkonsekvensanalys. Så det finns också olika exempel på strukturer.

Gabrielle: Det låter som att boken är väldigt pedagogiskt och strukturerad och strategiskt uppbyggd. Och att den också är en del som en kurslitteratur skulle man kunna säga till er barnrättsstrategsutbildning.

Marie: Även vissa universitet har tagit in den. Den är också tillgänglighetsanpassad.

Gabrielle: Oj, vad bra. För det var precis det jag tänkte fråga om, skulle man kunna använda den i andra verksamheter? Vi har ett flertal av våra medlemsorganisationer som jobbar med barns rättigheter. Jättemånga vill komma i gång med att få in mer av det perspektivet i deras verksamheter. Skulle man kunna använda din och Ewas bok till exempel för det här?

Marie: Absolut. Vi visar med praktiska exempel vad som kan hända när man gör en barnkonsekvensanalys, vilka resultat och effekter man kan få. Det finns också mallar i boken hur man kan gå till väga när man gör en handlingsplan och en bedömning av barnets bästa. Myndigheten för tillgänglighet har som sagt läst in det här så att man kan lyssna på boken. Så hoppas vi att de tillgängliggör också den nya reviderade, i mars kommer den att komma 2026. Här finns också ett nytt kapitel som handlar just om barnkonventionen som lag. Vad rättspraxis nu har kommit fram till efter fem år snart.

Ida: Då kanske man ska vänta lite och köpa den nya uppdaterade versionen i mars, eller?

Marie: Ja, alltså absolut. Sedan så kan man också ta del av vad rättspraxis säger också. På SKR så har jag och Susann Swärd som jobbar på Region Kronoberg, vi har tagit fram ett stödmaterial som heter Fördjupad bedömning av barnens bästa, en barnkonsekvensanalys och den finns att hitta kostnadsfritt på SKR, man kan ladda ner. Så där finns det stöd hur man gör en barnkonsekvensanalys utifrån den rättspraxisen som har utvecklats också.

Gabrielle: Jag tänker att vi kan lägga länk både till den delen på hemsidan, och vart du kan hitta den på bibliotek eller i bokaffär om man är intresserad.

Marie: Ja, och sedan är det också så att Barnombudsmannen nu har tagit fram en rapport om barnkonventionen i rättspraxis som man också går att läsa och där man kan få stöd hur man gör en barnkonsekvensanalys.

Gabrielle: Det känns som vi har väldigt mycket att se fram emot i mars. Både potentiellt en ny utvärdering av strategin och boken. Vilken barnrättsmånad. Nu ska jag ge dig tror jag en liten svår fråga. För det finns mycket att välja mellan kan jag tänka mig. Om du får ge tre tips från boken till en organisation som vill jobba mer med implementering av barnkonventionen i sin verksamhet. Vilka tre tips skulle det vara?

Marie: Jag tänker det är just att utbilda sig och få kunskap om barnkonventionen så att man bottnar i det. För man behöver ha kunskap när man ska driva de här frågorna. Sedan då söka kollegor som har samma ambition och kommuner och regioner har bildat så kallade barnrättsgrupper eller barnrättsråd så att man tar stöd av varandra. Så att man håller frågorna levande och diskuterar den och ger varandra tips och stöd. För det kollegiala lärandet behövs när man gör implementering för den är aldrig färdig.

Marie (forts.): Det gäller att skapa strukturer för att få till det där, få till processen att synliggöra barn och då använder man barnkonvention. Som sagt, då behöver man kunskap. Sedan också samarbeta med till exempel skolorna. Jag tänker att man måste få tag på de strukturer som finns i regionen eller kommunen, om hur man når barn och gör dem delaktiga och det finns ju strukturer i skolan. Och så finns det andra strukturer också ungdomsråd och så vidare och elevråd och så vidare. Så att man på något sätt hittar vägar där man kan träffa barn och få ta del av dem. Om man har ett ungdomsråd till exempel då kan man be de barnen att gå ut och lyssna in barn med funktionsnedsättning i olika frågor och göra dem aktiva. Men det viktigaste är att få utbildning så att man vet vad man har för rättigheter.

Ida: Jag måste passa på att tipsa våra medlemsföreningar. Om man tillhör en medlemsförening som är medlem hos Funktionsrätt Stockholms län och man skulle vilja ha någon att kroka arm med och lära sig mer tillsammans med så har vi två arbetsgrupper. En som är för vuxna personer som vill jobba med barnrättsfrågor och en som är till för unga personer själva som vill jobba med intressepolitik som rör barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Så håll utkik efter när de nomineringsperioderna är och se om din organisation kan nominera någon till den gruppen, eller de två grupperna.

Marie: Jag skulle också vilja lyfta just det här att hur man kan ta reda på vad barn och unga tycker i olika frågor, då är det ju så att barnkonventionens artikel tolv, som handlar om att barn har rätt att få sin röst hörd. Då är det så att barnet kan få sin röst hörd direkt eller genom företrädare eller lämpligt organ, det vill säga vi kan lyssna på barnet, vi kan lyssna på andra vuxna vad barnet tycker, men vi kan också lyssna på annat lämpligt organ.

Marie (forts.): Då finns det alltså myndigheter som Barnombudsmannen till exempel och Socialstyrelsen och Myndigheten för delaktighet och så vidare som har tagit in barns åsikter i olika frågor. Men även organisationer som Maskrosbarn och BRIS och så vidare och Rädda Barnen har också tagit in barns åsikter. Även forskare gör det. Så att ta reda på vad finns det redan för arbete gjort i en fråga om vad barn och unga tycker. Så att man på något sätt försöker få syn på barnets perspektiv. För att vi vuxna, vi behöver verkligen, vi behöver barnen som experter och förstå deras verklighet och då måste man lyssna på den, det gör någonting med oss när vi gör det.

Ida: Tack så mycket för det medskicket och stort tack för att du var här. Jättespännande och viktigt ämne som du har berättat om.

Marie: Tack snälla och stort lycka till allihop med detta viktiga arbete.

Ida: Och till dig som lyssnar, tack för att du har lyssnat. Om du blir sugen på att lyssna ännu mer så kan vi rekommendera våra tidigare avsnitt med en massa spännande gäster. Du hittar alla våra avsnitt där poddar finns och på vår hemsida. Där kan du också ställa frågor eller komma med tips till oss inför framtida avsnitt. Som Gabrielle sa i början så finns den här podden att läsa i textformat, det hittar du på vår hemsida. Stort tack till Annelie som sköter klippning och transkribering. Tack så mycket för idag, så hörs vi om en månad.

Gabrielle: Det gör vi, tack för idag!

Marie: Tack!